

Nr 18.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skärpning av straffen för högförräderi och spioneri.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 117, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Ericsson* i Näs *m. fl.* hemställt, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en snabb utredning avseende att åstadkomma straffskärpning för spioneri och en lagstiftning, enligt vilken straffen för högförräderi och grovt spioneri utdömas som om brotten begåtts under krig».

Beträffande de skäl, som ligga till grund för motionärernas hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser m. m.

Gällande bestämmelser om brott mot rikets yttre säkerhet äro, bortsett från vissa brott, vilka på grund av sin beskaffenhet endast kunna begås under krig och därför sakna intresse i förevarande sammanhang, samlade i 8 kap. *strafflagen*.

I nämnda kapitel behandlas följande brott, nämligen *dels* högförräderi (1 §) och vissa andra gärningar, som pläga hänföras till förräderi i vidsträckt mening, nämligen trolöshet i förhandling med främmande makt (2 §) och egenmäktighet i sådan förhandling (3 §), *dels* spioneri (4 §) och grovt spioneri (5 §) samt obehörig befattning med hemlig uppgift och vårdslöshet med sådan uppgift (6 §), *dels* vissa brott, som utan att direkt angripa rikets säkerhet kunna medelbart sätta den i fara genom att försämra dess förhållande till främmande makt, nämligen olovlig underrättelseverksamhet (7 §), kränkande av främmande makt (8 §) och olovlig värvning (9 §), *dels* ock tagande av utländskt understöd för drivande av propaganda (10 §). Därutöver innehåller kapitlet stadganden om bestraffning jämlikt 3 kap. av försök och förberedelse till vissa av de förut nämnda brotten samt av underlåtenhet att avslöja sådana brott (11 §) ävensom om bestraffning i viss utsträckning av oaktsam medverkan till brott, utöver vad av 3 kap. följer, och av oaktsam underlåtenhet att avslöja brott (12 §) samt om åtal (13 §).

Straffet för högförräderi är normalt straffarbete på livstid. Om faran för förverkligande av det brottsliga uppsåtet i det särskilda fallet var ringa, är straffet emellertid straffarbete i lägst fyra och högst tio år. För trolöshet i förhandling med främmande makt är straffet straffarbete på livstid eller i lägst två och högst tio år. Egenmäktighet i förhandling med främmande makt förskyller för normala fall fängelse eller straffarbete i högst två år. Var riket i krig, kan ej dömas till lägre straff än straffarbete och maximum

för detta höjes till fyra år. Straffskärpning inträder emellertid för det fall att brottet innebar fara för rikets självbestämningsrätt eller dess fredliga förhållande till främmande makt. Straffskalan upptager för detta fall straffarbete i lägst ett och högst sex år. Om riket var i krig, höjes straffet till straffarbete i lägst fyra och högst tio år eller på livstid.

Straffet för spioneri har satts till straffarbete i högst sex år eller, där brottet var ringa, fängelse. Att fängelse medtagits i straffskalan sammanhänger med att det, i betraktande av att 4 § omfattar även gärningar som ske med allenast indirekt eller eventuellt uppsåt att tillhandagå främmande makt, har ansetts önskvärt att i fall där faran var ringa kunna stanna vid nämnda straffart. För grova fall av spioneri är 5 § avsedd. Denna paragraf upptager en strafflatitud av straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid. För obehörig befattning med hemlig uppgift är straffet minst lägsta bötesstraff och högst straffarbete i två år eller, om riket var i krig, högst straffarbete i fyra år. Straffet för vårdslöshet med hemlig uppgift är fängelse eller böter men kan, om riket var i krig, höjas till straffarbete i högst två år.

Straffbara på försöksstadiet äro högförräderi, trolöshet i förhandling med främmande makt, spioneri, grovt spioneri och obehörig befattning med hemlig uppgift. Som försök till högförräderi, trolöshet i förhandling med främmande makt eller grovt spioneri kan vara av synnerligen farlig beskaffenhet, har vid försök till sådant brott öppnats möjlighet att såsom för det fullbordade brottet döma till straffarbete på livstid. Högförräderi, trolöshet i förhandling med främmande makt, spioneri och grovt spioneri samt obehörig befattning med hemlig uppgift kunna också straffas på förberedelsestadiet. På grund av särskild bestämmelse i 11 § skall stämpling här anses såsom förberedelse. Enligt nämnda paragraf straffbelägges slutligen genom hänvisning till 3 kap. underlåtenhet att avslöja högförräderi, trolöshet i förhandling med främmande makt, spioneri eller grovt spioneri.

Straffet för oaktsam medverkan till högförräderi, trolöshet i förhandling med främmande makt, spioneri eller grovt spioneri har för normalfall bestämts till fängelse eller böter. Om riket var i krig, är straffet högst straffarbete i två år.

Till straffbestämmelserna i 8 kap. ansluter sig ett stadgande i 27 kap. 16 §. I den mån det med hänsyn till krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra av krig föranledda utomordentliga förhållanden finnes påkallat, äger nämligen enligt denna paragraf Konungen förordna, att vad, bland annat, i 8 kap. stadgas för det fall att riket är i krig jämväl skall i tillämpliga delar gälla beträffande brott som förövas under annan tid.

Bestämmelser om dödsstraff återfinnas i *lagen den 30 juni 1948 om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig*. Enligt denna kan den som, då riket är i krig, gör sig skyldig till uppror eller försök därtill eller begår brott, varom förmåles i 8, 26 eller 27 kap. strafflagen, därest straffarbete på livstid kan följa å brottet, dömas till dödsstraff. Har riket kommit i krig och har någon genom gärning som nyss sagts väsentligen bidragit till framkallande av kri-

get eller genom sådan gärning, begången då uppenbar fara för kriget hotade, åstadkommit väsentligt men för rikets försvar eller väsentligen underlättat fiendens krigföring, kan han också under förutsättning att straffarbete på livstid kan följa å brottet dömas till dödsstraff. I lagen stadgas vidare, bland annat, att dödsstraff icke må verkställas utan att Konungen meddelat tillstånd därtill. Meddelas icke tillstånd till verkställighet av dödsstraff, skall den dömda i stället undergå straffarbete på livstid.

Historik.

Genom lagar den 3 och den 17 juni 1921 avskaffades dödsstraffet i svensk straffrätt med undantag för de fall, som i de s. k. krigsartiklarna i strafflagen för krigsmakten (SLK) voro belagda med dylikt straff. Rörande tillkomsten av 1921 års lagstiftning må lämnas följande redogörelse.

Den 21 augusti 1919 uppdrogs åt för ändamålet särskilt tillkallade sakkunniga att utreda frågan om dödsstraffets avskaffande, och dessa framlade i ett den 14 januari 1920 avgivet betänkande de förslag till ändringar i allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten, som sedermera lades till grund för den till 1921 års riksdag avlåtna propositionen i ämnet, enligt vilken dödsstraffet skulle borttagas ur allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten, så vitt gällde dennas tillämpning i fredstid, men bibehållas i de s. k. krigsartiklarna.

Sedan yttranden över förslagen inhämtats, remitterades förslagen till lagrådet.

Vid granskningen i lagrådet lämnade en av dess ledamöter förslagen utan anmärkning, under det att de övriga tre ledamöterna väl funno dödsstraffets bibehållande icke vara erforderligt för normala samhällsförhållanden, men uttalade betänkligheter mot att statsmakten skulle berövas möjligheten att under tider av svår inre oro tillämpa detta straff såsom ett yttersta skyddsmedel för den hotade rättsordningen. En av sistnämnda ledamöter ville därjämte ifrågasätta, huruvida icke med hänsyn till faran för en under dylika tidsomständigheter starkt tilltagande allmän kriminalitet dödsstraffet borde bibehållas även för vissa andra brott än sådana av nyss antydd politisk karaktär, dock under förbehåll, att verkställighet av straffet icke komme att äga rum, där ej den brottsliga gärningen vore begången under ett tillstånd av försvagad rättssäkerhet.

Emot de av lagrådets flertal sålunda framhållna synpunkterna anförde föredragande departementschefen i propositionen till 1921 års riksdag bland annat följande:

De yttranden, vilka sålunda angiva uppfattningen hos lagrådets flertal, utgå från förutsättningen av ett tillstånd, under vilket statsmaktens förmåga att hävda den lagliga ordningen äventyras genom egna samhällsmedlemmars angrepp. De antydningar, som lämnats om vad härmed avses, leda tanken till samhällsfientliga rörelser av betydande omfattning, vilkas art och syfte ådagalagts genom öppna våldshandlingar. Att i dylika lägen samhället kan

stå inför tvånget att till sitt värn använda även medlet att taga de brottsligas liv, lär icke av någon strafflagstiftning kunna lämnas opåaktat. Under de förhållanden, som här avses, ställes våld mot våld, och med väpnad makt går samhället till försvar för sitt bestånd. Vår nuvarande strafflag erkänner uttryckligen statens rätt att i fall av uppror bruka allt det våld, som nöden kräver, och därmed ock att taga människoliv, om det visar sig nödvändigt för ordningens upprätthållande. Härutinnan åsyftas med de föreliggande förslagen icke någon förändring. Ej heller beröra förslagen dödsstraffets kvarstående i krigsartiklarna. Då under dylika förhållanden staten begagnar sin makt över den enskildes liv, hämtar detta sitt berättigande i samhällets ovillkorliga nödvärnsrätt. Men utanför dessa gränser lär denna grund näppeligen kunna åberopas för en vidsträcktare tillämpning av dödsstraff för brott av nu avsedd art, om detta straff i övrigt avskaffats och staten därmed valt andra utvägar för bestraffande eller oskadliggörande av även de svåraste och farligaste förbrytare. Dödsstraffet skulle eljest erhålla en utpräglad karaktär av speciellt politiskt straff. För mig framstår en sådan lösning såsom den minst lyckliga. Under upprörda tider skulle en dylik lagstiftning helt visst ingalunda verka till samhällslugnets återställande utan fastmera vara ägnad att på ett måhända ödesdigert sätt skärpa motsättningarna. I stället för att med hänsyn till eventuella inrepolitiska strider behålla dödsstraffet i den allmänna strafflagen, synes lagstiftaren häri snarare böra se en anledning till att avskaffa detsamma för att förebygga dess tillämpning endast under dylika spända förhållanden.

I en med anledning av berörda proposition inom första kammaren väckt motion yrkade herr Lindhagen, att riksdagen ville uttala sig för livets okränkbarhet såsom grundval för en mänsklig samhällsordning samt i anslutning till denna uppfattning för sin del besluta dödsstraffets utplånande även ur krigsartiklarna eller ock hos Kungl. Maj:t begära förslag till en revision av dessa artiklar i sådant syfte.

Propositionen och motionen behandlades av första lagutskottet, som uti sitt i ämnet avgivna utlåtande, nr 37, anförde, bland annat, att utskottet i likhet med såväl de sakkunniga som departementschefen ansåge dödsstraffet alltjämt böra kvarstå i krigsartiklarna, men att det dock syntes vara förtjänt av en närmare undersökning, huruvida och i vad mån en inskränkning av dödsstraffets tillämpning i förevarande fall kunde ske. Utlåtandet utmynnade i hemställan, att riksdagen måtte bifalla propositionen samt att motionen måtte anses besvarad genom bifall till propositionen.

Vad utskottet sålunda hemställt bifölls av riksdagen.

Efter 1921 års lagändringar kvarstod såsom förut nämnts dödsstraffet i de s. k. krigsartiklarna. Dessa voro enligt 5 § SLK tillämpliga i fråga om brott som förövats i krigstid eller eljest under tid då rikets krigsmakt var mobiliserad. Dödsstraff ingick i straffskalan för åtskilliga i krigsartiklarna upptagna brott. Därjämte förekom i dessa artiklar ett stadgande av innehåll att om någon begått brott, som omförmäldes i 8 kap. strafflagen och för vilket straffarbete på livstid var utsatt såsom högsta straff, han kunde dömas till dödsstraff. SLK var i princip tillämplig allenast för krigsmän men kunde, under tid då krigsartiklarna voro i kraft, i viss utsträckning tilläm-

pas också å civilpersoner. I SLK vidtogos tid efter annan ändringar i olika hänseenden. Sålunda genomfördes bl. a. 1940 en ganska betydande utvidgning av möjligheten att använda dödsstraff. Vid tiden närmast före den 1 januari 1949 gällde, att dödsstraffet enligt SLK i stort sett var tillämpligt under krig, dels beträffande ett antal militära brott, i vissa fall även när brottet begåtts av civil person, och dels i fråga om sådana allmänna brott, som behandlades i 8 kap. strafflagen och varå straffarbete på livstid kunde följa, oavsett vem som begått brottet.

Förslag om att i viss utsträckning återinföra dödsstraffet såsom straffart i fredstid framfördes vid 1940 års riksdag i en inom andra kammaren väckt motion, nr 141, av herr Wallén m. fl. I denna motion hemställdes, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning om dödsstraffets återinförande vid brott av i motionen angivna samhällsvådliga eller grova slag samt om framläggande för riksdagen så snart ske kunde av de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Yrkandet avsåg två artskilda kategorier av svåra förbrytelser, nämligen å ena sidan brott som vittna om särskild råhet och ondska — såsom vissa förbrytelser mot barn, ungdom eller värnlösa gamla — samt å andra sidan förräderi- och spioneribrott. På hemställan av första lagutskottet (utlåtande nr 34) avslogs motionen av riksdagen.

Genom olika lagar den 30 juni 1948, vilka trädde i kraft den 1 januari 1949, genomfördes betydelsefulla ändringar i svensk straffrätt. Denna lagstiftning innebar bland annat, att 8 kap. strafflagen erhöll ny lydelse, att SLK upphävdes samt att däremot svarande straffbestämmelser upptogs i två nya kapitel i strafflagen, 26 och 27 kap. Samtidigt tillkom den förutnämnda lagen om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig.

Förarbeten till ifrågavarande lagstiftning, såvitt gäller strafflagstiftning för krigsmakten m. m., framlades i ett av särskilda sakkunniga den 16 november 1946 avgivet betänkande (SOU 1946: 83). I fråga om nödvändigheten att bibehålla dödsstraffet för krigstid yttrade utredningen bland annat, att de erfarenheter som det senaste kriget medfört hade bestyrkt, att dödsstraffet i dylik nödsituation icke kunde undvaras. Vad angår tillämpligheten i tiden av dödsstraffet föreslogs i betänkandet, att Konungen skulle äga förordna om dödsstraffets tillämpning då det funnes påkallat med hänsyn till att riket vore i fara för krig men att ådömt straff ej finge verkställas innan riksdagen godkänt förordnandet. I motiveringen av förslaget i denna del anförde utredningen, att det syntes nödvändigt att möjliggöra användningen av dödsstraff redan under någon tid före ett krigsutbrott. Under den närmaste tiden dessförinnan, då krigsmakten överginge till krigsorganisation, industrien omställdes för krigsproduktion och över huvud omedelbara krigsförberedelser vidtoges, vore det nära nog lika angeläget som under krigets gång att vid behov kunna taga i anspråk det exceptionella maktmedel som dödsstraffet utgjorde; allt försvar kunde äventyras om den erforderliga kraftanspanningen stördes.

På grundval av betänkandet utarbetades sedermera inom justitiedepartementet lagförslag, över vilka lagrådets yttrande inhämtades. Med anledning av lagrådets granskning jämkades förslagen i vissa delar samt framlades därefter för 1948 års riksdag genom propositionen nr 144.

Departementschefen anförde i propositionen, bland annat, att han på av utredningen anförda skäl ansett dödsstraffet icke kunna undvaras under krig. I anledning av utredningens förslag att möjliggöra användning av dödsstraff redan under tid före ett krigsutbrott yttrade departementschefen bland annat följande.

Utredningen har ansett det nödvändigt att möjliggöra användning av dödsstraff redan under den tid före ett krigsutbrott, då krigsfara kan anses föreligga. Vad till stöd därför åberopas äger otvivelaktigt en betydande tyngd. Icke minst vissa händelser som timade i vårt västra grannland före dess inträde i andra världskriget synas peka på behovet av en lagregel med dylikt innehåll. Å andra sidan kan man svårigen komma ifrån att de skäl, som kunna anföras för att över huvud taget ett sådant straff som livets förlust skall få förekomma i ett civiliserat samhälle, gälla med full styrka endast då krig pågår. En skiljaktig ledamot av utredningen (jfr betänkandet s. 240) har också, med instämmande av advokatsamfundet (jfr k. prop. nr 144 s. 223), gjort gällande att dödsstraffets tillämpning bör förbehållas för tid då riket är i krig. Även enligt min mening är det ur rättskulturell synpunkt synnerligen betänkligt att medgiva användning av dödsstraff under fredstid. Det är också mycket svårt att avgöra, under vilka förutsättningar detta skulle få ske. En bestämd gränsdragning är dock nödvändig. Utredningen har på grund härav föreslagit, att Kungl. Maj:t under viss medverkan av riksdagen skall utfärda ett särskilt förordnande om tillämpligheten av dödsstraff. Det är emellertid tydligt, att mycket svåra olägenheter kunna vara förenade med att fastställa och offentliggöra tidpunkten för inträdandet av så allvarlig krigsfara, att dödsstraff skall få ådömas. På grund av dessa överväganden har jag kommit till den uppfattningen att en dödsdom icke bör få meddelas i fredstid.

Efter ett krigsutbrott kan emellertid till bestraffning förekomma även gärningar som begåtts dessförinnan. Och därvid kan det vara fråga om brott som stå i direkt samband med krigets utbrott eller förlopp och som ha medfört de allvarligaste följder i något av dessa hänseenden. Jag avser härmed sådana fall, då en förrädare eller annan brottsling genom sin handling väsentligen bidragit till framkallande av kriget eller, då uppenbar fara för kriget hotade, åstadkommit väsentligt men för rikets försvar eller väsentligen underlättat fiendens krigföring. För det allmänna rättsmedvetandet skulle det knappast framstå såsom begripligt, om det tillämpliga straffet i dessa fall vore beroende av tiden för brottets begående. Man kan därför icke bortse från möjligheten att, om dylika händelser skulle inträffa, det framdeles kunde bli nödvändigt att utvidga dödsstraffets tillämplighetsområde, därest detta endast inrymt brott som förövats under krig. Den retroaktiva giltighet, som då kunde komma i fråga, bör uppenbarligen om möjligt undvikas. De allmänna betänkligheterna mot användningen av dödsstraff för brott, som begåtts under fredstid, minskas tydligen, om tillämpligheten inskränkes till de speciella fall som nyss nämnts, och jag har därför ansett mig kunna föreslå ett stadgande härom. Det är dessutom att märka, att i departementsförslaget under 3 § upptagits en föreskrift, att dödsstraff icke skall verkställas förrän särskilt tillstånd därtill givits.

I propositionen erhöll lagen om dödsstraff i vissa fall, då riket är i krig, den slutliga avfattningen.

Vad angår frågan när krig skall anses vara för handen gjorde departementschefen under 27 kap. 16 § strafflagen följande motivuttalande.

Såsom utredningen anfört torde krig böra anses vara för handen redan då faktiskt krigstillstånd inträtt, även om formlig krigsförklaring dessförrinnan icke blivit utfärdad. Å andra sidan kan emellertid, för att krig skall föreligga, icke vara nödvändigt att stridshandlingar börjat företagas, men i så fall läser böra fordras att endera parten auktoritativt förklarat att han anser krigstillstånd ha uppkommit. Ehuru den omständigheten, att ett land angripits med stridshandlingar, i allmänhet medför att landet är i krig, kunna dock enstaka sådana handlingar ha karaktär av neutralitetskränkningar; de innebära då icke inledande av krig. I fråga om krigstillståndsupphörande torde man i detta sammanhang endast behöva räkna med formligt fredsslut.

Utskottet.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen kunna bl. a. högförräderi och grovt spioneri enligt gällande rätt medföra dödsstraff under försättning att brottet förövats under krig. Beträffande frågan när krig i förevarande sammanhang skall anses vara för handen får utskottet hänvisa till ett här ovan intaget motivuttalande ur förarbetena till 27 kap. 16 § strafflagen.

Av det anförda följer att motionärernas yrkande om en lagstiftning, enligt vilken straffen för högförräderi och grovt spioneri skola bestämmas som om brotten förövats under krig, innebär att dessa brott skulle kunna medföra dödsstraff oavsett när de begåtts. I första hand grundar sig yrkandet på den tanken, att högförräderi och grovt spioneri äro att anse såsom led i ett krig, även om direkta stridshandlingar icke förekommit. Konsekvensen härav synes motionärerna vara, att de under krig gällande särskilda straffbestämmelserna alltid böra äga tillämpning i fråga om denna art av brottslighet. Till ytterligare motivering av sitt yrkande ha motionärerna gjort ett uttalande av innebörd att frihetsstraff i förevarande sammanhang icke hade tillräckligt avskräckande verkan på grund av att brottslingen handlar i övertygelse att efter någon tid bli befriad av sina uppdragsgivare och kompenenserad för utståndna lidanden. Av denna anledning skulle endast dödsstraffet i de fall, varom här är fråga, vara tillräckligt effektivt ur avskräckningssynpunkt.

När dödsstraffet genom 1921 års lagstiftning avskaffades såsom straffart under fredstid, innebar detta — såsom ock motionärerna framhållit — ett betydelsefullt framsteg i humaniserande riktning. Anledning saknas att i förevarande sammanhang upprepa de skäl, som ligga till grund för nämnda lagstiftning.

Även om man i likhet med motionärerna skulle betrakta högförräderi- och spioneribrotten såsom led i ett krig, vilket ännu ej tagit sig uttryck i direkta

stridshandlingar, måste det anses oriktigt att taga ett dylikt betraktelsesätt till utgångspunkt för ett yrkande om en sådan utvidgning av möjligheten att använda dödsstraffet att detta skulle bli tillämpligt även under tid då krig i förut angiven bemärkelse ej är för handen, d. v. s. i fredstid. Att dödsstraffet trots de betänkligheter, som alltid kunna anföras mot denna straffart, bibehållits för krigstid, är nämligen betingat av de extraordinära förhållanden som föreligga under ett pågående krig. Av den ovan lämnade historiken torde sålunda framgå, att orsaken till dödsstraffets bibehållande för dessa fall djupast sett är att finna i samhällets ovillkorliga rätt till nödvärn. I ett allvarligt krigsläge, då lojala medborgare äro utsatta för överhängande livsfara, förlora naturligen de vanliga frihetsstraffen lätt mycket av sin hotande karaktär. För situationer av denna art har man därför ansett sig ej kunna undvara dödsstraffet. Under pågående krig med dagliga offer av människoliv få självfallet också de humanitära betänkligheterna mot denna straffart mindre tyngd än eljest. Det torde icke behöva närmare utvecklas att de skäl, som sålunda ansetts motivera dödsstraffets bibehållande under krig, ej kunna anföras till stöd för den av motionärerna föreslagna utvidgningen av dödsstraffets tillämpningsområde.

Vad motionärerna anfört därom, att frihetsstraffet i förevarande fall skulle ha mindre avskräckande verkan än eljest, synes utskottet vara verklighetsfrämmande. Utskottet kan således ej heller dela motionärernas uppfattning att i dessa fall skulle föreligga behov av att kunna ådöma dödsstraff.

I anslutning till det anförda får utskottet erinra om att statsmakterna i samband med 1948 års strafflagstiftning hade att ta ställning till ett förslag om att möjliggöra användning av dödsstraff redan under den tid före ett krigsutbrott, då krigsfara kan anses föreligga. Såsom framgår av den föregående redogörelsen avvisades detta förslag under motivering att det ur rättskulturell synpunkt vore synnerligen betänkligt att medgiva användning av dödsstraff under fredstid. Därjämte underströks också svårigheten att avgöra, under vilka förutsättningar dödsstraffet skulle få tillämpas, och framhölls, att en bestämd gränsdragning vore nödvändig. Å andra sidan infördes av skäl som ovan redovisats i lagen en möjlighet att kunna använda dödsstraff för vissa exceptionella fall, då — efter ett krigsutbrott — till bestraffning förekomma dessförinnan begångna gärningar.

På grund av det ovan anförda måste utskottet bestämt avstyrka motionärernas yrkande i förevarande del.

Vad härefter angår motionärernas krav på en skärpning av straffet för spioneri har detta i motionen främst motiverats med att det ej kunde anses förenligt med normal rättsuppfattning att straffet för mordbrand — enligt 19 kap. 1 § strafflagen utgörande straffarbete från och med två till och med åtta år — är strängare än straffet för spioneri, vilket såsom framgår av redogörelsen för gällande rätt har satts till straffarbete i högst sex år eller, där brottet är ringa, fängelse.

Helt allmänt gäller att varje sådan jämförelse mellan straffsätserna för

sinsemellan helt artskilda brott med nödvändighet grundar sig på värdeomdömen, vilka uppenbarligen kunna skifta, och därför är föga givande. Om man likväl vill göra en sådan jämförelse mellan straffmaxima för olika brott, måste man taga hänsyn till att, såsom numera ofta är fallet, brotten indelats i olika svårhetsgrader med särskilda straffsatser. Det bör sålunda framhållas, att straffmaximum för såväl grovt spioneri som grov mordbrand är straffarbete på livstid.

I detta sammanhang vill utskottet också understryka, att spioneribrotten — i motsats till vad motionärerna synas förutsätta — omfatta även gärningar, som ej avse förhållanden av betydelse för ett eventuellt krig. Det torde ligga i sakens natur, att sådana handlingar, som här äro i fråga, ofta kunna vara väsentligt farligare i krigstid eller då ett krigshot är aktuellt än under fredliga förhållanden. Denna synpunkt har uppenbarligen inverkat vid bestämmandet av straffsatsen för spioneri. I betraktande av att förevarande brott avser även gärningar som ske med allenast indirekt eller eventuellt uppsåt att tillhandagå främmande makt har det slutligen, såsom även framhållits i redogörelsen för gällande rätt, ansetts önskvärt att i fall där faran var ringa kunna stanna vid fängelse.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då ifrågavarande straffbestämmelser varit föremål för prövning så sent som 1948, saknas enligt utskottets mening anledning att begära en översyn av desamma i enlighet med motionärernas yrkande.

Under åberopande av det ovan anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II: 117, icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1953.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Branting, Lodenius, Lindblom, Lundgren, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Lindgren och John Johansson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Lindberg, Landgren, Gezelius, Johansson i Norrfors*, Hedqvist, fru Johansson i Skövde och herr Helén.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.